

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-03-28
meddelad i
Vänerns borg

Mål nr M 3549-12

KLAGANDE

Göteborgs Ornitologiska Förening, 857203-1725
Box 166
421 22 Västra Frölunda

KLAGANDE OCH MOTPART

Eolus Vind Aktiebolag, 556389-3956
Box 95
281 50 Hässleholm

Ombud: Per Ek
c/o Eolus Vind AB
Stationsgatan 37
302 50 Halmstad

MOTPART

Länsstyrelsen i Hallands län
301 86 Halmstad

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Hallands läns beslut 2012-08-28 i ärende nr 551-7347-11,
se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd att uppföra och driva högst 8 vindkraftverk på fastigheterna Dotetorp 1:10, Ölmevalla-Klev 1:12, Boberg 1:6, Gödatorp 1:2, Breared 2:3 och 1:4 samt Solryd 1:7, Kungsbacka kommun

DOMSLUT

Med delvis bifall till Eolus Vind AB:s överklagande ändrar mark- och miljödomstolen det överklagade beslutet på följande sätt.

Villkor 6 ska ges följande lydelse.

6. Inga anläggningsarbeten får utföras i det aktuella området under perioden 15 maj till 1 september. Anläggande av verk nr 1, 3 och 5 samt anläggande av väg i den nordligaste delen, får inte utföras under perioden 15 mars till 1 september.

Dok.Id 226494

Postadress
Box 1070
462 28 Vänerns borg

Besöksadress
Hamngatan 6

Telefon
0521-27 02 00
E-post: mmd.vanersborg@dom.se

Telefax
0521-27 02 30

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-16:00

Med delvis bifall till Göteborgs Ornitologiska Förenings överklagande förordnar mark- och miljödomstolen följande.

- Frågan om skyddsåtgärder föranledda av vindkraftsparkens eventuella påverkan på fåglar skjuts upp för att avgöras efter en provotid. Under provotiden ska bolaget undersöka i vilken omfattning vindkraftsparken, genom kollisioner, påverkar fåglar, värdera denna påverkan och med ledning härav föreslå de eventuella skyddsåtgärder som kan aktualiseras av undersökningen.
- Eventuella skyddsåtgärder ska beskrivas med avseende på teknik, effekt för skyddet av fåglar samt kostnader och övriga konsekvenser för verksamhetsutövaren och omgivningen. Utredningen ska planeras och genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten.
- Redovisningar tillsammans med förslag till villkor, med motivering, ska ges in till miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen senast tre år efter det att det första vindkraftverket har satts i drift.

Mark- och miljödomstolen avslår såväl Eouls Vind AB:s som Göteborgs Ornitologiska Förenings överklaganden i övrigt.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Hallands län (MPD) beslutade den 28 augusti 2012 att meddela Eolus Vind AB tillstånd att uppföra och driva högst 8 vindkraftverk på fastigheterna Dotetorp 1:10, Ölmevalla-Klev 1:12, Gödatorp 1:2, Breared 2:3, Breared 2:3, Breared 1:4 och Solryd 1:7 i Kungsbacka kommun.

Länsstyrelsens beslut har nu överklagats av Göteborgs Ornitologiska Förening och av Eolus Vind AB.

YRKANDEN M.M.

Göteborgs Ornitologiska Förening, GOF, har överklagat beslutet och yrkat att det i första hand upphävs, i andra hand att villkor 10 utökas med krav på åtgärder för det fall att antalet nattskärror i området minskar. Till stöd för sitt yrkande har GOF anfört i huvudsak följande. Uppförande av vindkraftsparken står i strid med 4 § i artskyddsförordningen och bör prövas i förhållande till denna förordning. Dispens kan ges ”om dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. GOF anser att vindkraftsparken riskerar att försvåra upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus hos nattskärran i området. GOF stödjer sina påståenden genom det faktum att rekommenderade avstånd för arten är satt till 1-2,5 km (rapport 2009:70 ”Fåglarna, däggdjuren och vindkraftverken”). Vindkraftverken såsom de föreslås placeras kommer att finnas mitt i häckningsområdet för nattskärra. Därmed riskerar artens fortplantningsområden och viloplatser att förstöras (artskyddsförordningen 4 § 4). I väntan på studier av vindkraftens påverkan på nattskärran och nya rekommendationer bör inga tillstånd ges där större koncentrationer eller tätheter av spelande och häckande nattskärror förekommer. Nattskärran är en rödlistad art (NT) och förekommer inom området med en ovanligt hög täthet. Enligt ”Fåglarna i Sverige, antal och förekomst; Sveriges Ornitologiska Förening” förekommer nattskärran i optimalbiotop med tätheter mellan 2-5 par/km². Fågelstudien gjord av Rio kultur visar att området är en optimalbiotop med drygt 4 spelande hannar/km². Området vid Store Mosse/Iglasjön torde därför visa på en större s.k. metapopulation av nattskärror som förser ett större geografiskt område, randpopulation med nya individer och är därför viktig i ett större regionalt sammanhang. I det sammanhanget torde en negativ på-

verkan av populationen kunna riskera en gynnsam bevarandestatus för arten. Vinner inte GOF gehör för sin överklagan vill föreningen även att följande tillägg till villkor 10 görs. Uppkommer det minskningar i numerären av spelande/häckande nattskärror, vid de inventeringar som ska genomföras år 1, år 2 och år 5 efter det att vindkraftsverken tagits i drift ska dessa kunna tas ur drift under nattskärrans vistelsetid i landet dvs. 1 maj till 15 september.

Eolus Vind AB, Bolaget, har överklagat länsstyrelsens beslut och

- yrkat att villkor nr 3 ändras så att kontrollen vid förstagångsbesiktningen ska inom tolv månader samt att kontrollmätning ska ske vart tionde år eller så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökande bullernivåer.

- bestridit villkor nr 6 samt yrkat att det ändras så att bygg- och anläggningstiden på sitens norra del (för verk 1, 3 och 5) är från och med 1 september till mitten av mars och för södra delen av området (för verk 6, 7, 8 och 9) från och med 1 september till mitten av maj.

Till stöd för sina yrkanden anför bolaget i huvudsak följande.

Villkor nr 3. Bolagets erfarenhet är att det kan vara svårt att genomföra en förstagångsbesiktning av ljudet redan inom 6 månader från det att verken är driftsatta.

Dels för att vindkraftverken har uppstartstid då verken stoppas, justeras och intrimmas av tillverkaren, samt att det finns relativt få ackrediterade firmor som kan göra denna typ av ljudmätningar i fält. Bolaget anser att 12 månader är en mer rimlig tid att hinna genomföra länsstyrelsens krav på ljudmätningar. Bolaget bestrider också kravet att göra kontrollmätningar av ljudet så ofta som vart femte år. Bolaget ser det rimligt att göra en kontrollerande ljudmätning vart tionde år, eller så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökande bullernivåer.

Villkor nr 6. Med erfarenhet av de senaste vintrarna som bjudit besvärliga och svåra förutsättningar för vägbyggnation och etableringsarbeten anser Bolaget att villkoret med reglerade byggtider är hårt begränsade. Att anlägga vindkraftverk på vintern kan vara kostsamt både för natur och för ekonomi. Villkoret är styrt efter nattskärrans och trädlärkans häckningstid. Nattskärran är förekommande i hela etableringsområdet och har sin häckningsperiod mellan mitten av maj t.o.m. augusti. Trädlärkan häckar från slutet av mars t.o.m. mitten av juli. Bolaget anser därför att bygg och anläggningstiden på sitens norra del (för verk 1, 3 och 5) utgår från och med 1

september till mitten av mars och för södra delen av området (för verk 6, 7, 8 och 9) utgår möjlig bygg och anläggningstid från och med 1 september till mitten av maj. Allt för att minska behovet av att anlägga vägar och resa vindkraftverk under årets mest kritiska period. Därmed bestrider Bolaget detta villkor.

Länsstyrelsen har yttrat sig och anfört i huvudsak följande. Länsstyrelsen vidhåller vad som framkommit i beslutet med följande tillägg eller ändring. Att utforma bullervillkoret såsom Miljöprövningsdelegationen (MPD) gjort i villkor 3, första och andra stycket, är numera fast praxis för vindkraftsanläggningar och det saknas skäl att använda någon annan formulering i detta fall. Bolaget yrkar att den första kontrollen av ljud ska göras inom 1 år från driftstart, istället för sex månader som anges i MPDs villkor. Länsstyrelsen instämmer i MPDs bedömning att närfältsmätningar och beräkningar bör göras inom sex månader från det att vindkraftverken tagits i drift. Det är oskäligt att närboende ska behöva vänta mer än ett halvår på att bullermätningar utförs. Bullerstörningar är en mycket vanlig anledning till klagomål. Bolaget yrkar vidare att kontrollerande ljudmätningar ska utföras vart tionde år. Länsstyrelsen bedömer att regelbunden kontroll av att villkoret för buller efterlevs måste ske minst vart femte år.

Villkor 6 avser framförallt att skydda nattskärnan den tiden som fågeln vistas i landet. Utdrag ur artdatabankens artfakta (Mikael Svensson 2001. Rev. Mikael Svensson 2005, Mikael Svensson & Martin Tjernberg 2010. © ArtDatabanken, SLU 2011-12-22) om nattskärna:

“Honan lägger en kull om två ägg direkt på marken utan tillstymmelse till något bo eller bale. Äggen läggs på mindre fläckar (någon eller några få m²) med öppen mark, helst helt utan växtlighet. Förkärleken för öppen mark är förmodligen förklaringen till de många berättelserna från äldre dagar om hur vandrare skrämt upp ruvande nattskärnor från en stig. Ofta finns det gott om markblottor och partier med låg växtlighet i ett revir och dessa utnyttjas inte enbart för bobygge utan även som viloplatser för såväl adulters som juveniler. Ruvningen sköts huvudsakligen av honan under en period av 16-18 dygn. Ungarna lämnar boet efter några få dagar, men håller sig fortsatt tätt tillsammans. De blir flygga efter 16-17 dygn och matas därefter ytterligare ca 16 dygn. Ungarna matas inledningsvis med mjuka, ickekitiniserade insekter, t.ex. kan myggor utgöra en stor del av födan under denna period. Under goda omständigheter kan ett par föda upp två kullar under en säsong. Normalt övertar hannen då ansvaret för den första kullen när ungarna är ungefär två veckor gamla, medan honan ruvar fram den andra kullen. Ungarna blir självständiga efter ungefär en månad. Nattskärnorna lämnar landet redan i augusti-september.”

Nattskärnan, är nära hotad (NT). Villkor 6 är en förutsättning för att tillstånd har meddelats. Villkoret gäller endast vid anläggandet av vindkraftparken.

Utdrag ur artdatabankens artfaktablad (Mikael Svensson 2001. Rev. Mikael Svensson 2005, Mikael Svensson & Martin Tjernberg 2010. © ArtDatabanken, SLU 2011-12-22) om nattskärre:

“I ett historiskt perspektiv har nattskärren förmodligen gynnats av mänskliga ingrepp i skogen som småskalig avverkning, vedhuggning och lövtäkt i kombination med betesdrift. Ur många aspekter var 1800-talets ljusöppna, glesa och luckiga skog en idealisk nattskärremiljö. Under 1900-talet har nattskärren minskat mycket kraftigt till följd av den omfattande landskapsförändring som ägt rum i skogs- och mellanbygderna. skogslandskapet handlar det om negativa förändringar i form av gradvis allt tätare bestånd, en kraftigt ökad andel gran på tallens och lövskogens bekostnad samt omfattande skogsdikning som lett till att många områden med lågproduktiva skogliga impediment omvandlats till täta produktionsbestånd.”

Länsstyrelsen anser att verksamheten är tillåtlig och att de skyddsåtgärder som meddelats i tillståndets villkor är tillräckliga för att skydda bland annat naturvärdena i området. Förutsättningarna för häckande nattskärar kan även förbättras i och med de åtgärder som bolaget har åtagits sig och som föreskrivs i villkor 7. För området som berörs av vindkraftsetableringen och som är av riksintresse för naturvård ska en skötselplan tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Skötselplanen ska inkludera röjning och bränning samt ange intervaller för när detta ska ske. Skötselplanen ska sedan följas och inarbetas i kontrollprogrammet.

GOF har till bemötande av länsstyrelsen anfört följande. GOF motsätter sig Länsstyrelsens beslut och vidhåller kravet att vindkraftverkens tillåtlighet måste provas enligt artskyddsförordningen. Länsstyrelsen anger att de skyddsåtgärder som meddelats i tillståndets beslut är tillräckliga för att skydda naturvärdena i området och nattskärrens habitat kan t.o.m. komma att förbättras med det som tillskrivits i villkor 7. Länsstyrelsen anser därför inte att en prövning enligt artskyddsförordningen är nödvändig. I följande visas ett utdrag ur handbok till artskyddsförordningen del 1.

Utdrag ur Handbok till artskyddsförordningen s.26- 27 Myndigheter bör kräva bra underlag i miljökonsekvensbeskrivningar för verksamheter som kan påverka stora arealer så att försämringar, till exempel i form av en diffus påverkan som härrör långt från artens fortplantningsområde eller viloplats, uppmärksammas och tas hänsyn till. En viktig fråga är var tröskeln till 4 § går, det vill säga när en åtgärd fortfarande är tillåten eller när den är förbjuden och en dispens behövs. Om en åtgärd görs på ett sätt som säkerställer fortplantningsområdenas och viloplatsernas kontinuerliga ekologiska funktion, både före under och efter åtgärden, nås aldrig gränsen för 4 och 14 §. Om fortplantningsområdena och viloplatsernas kontinuerliga ekologiska funktion kan skadas, försämras eller förstöras av åtgärden, även om det bara sker tillfälligt, krävs en dispens. Om deras funktion inte skadas, försämras eller förstörs krävs inte dispens. Om det behövs skyddsåtgärder för att förebygga skada eller förstörelse bör det minst ske genom

ett samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken. Observera att försiktighetsprincipen bör tillämpas om det finns en osäkerhet beträffande en viss åtgärds påverkan. I bilaga 5, 6 och 7 till denna handbok finns exempel på hur dispensärenden för fladdermöss, större vattensalamander och tjockskalig målarmussla kan hanteras. Den eller de aktuella arternas bevarandestatus måste vara en del av bedömningen av vilka skyddsåtgärder som behöver vidtas. Det bör ställas hårdare krav på skyddsåtgärder för mindre vanliga arter. Bedömningen av vilka skyddsåtgärder som behöver vidtas bör ske i form av minst ett samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken, där verksamhetsutövaren bör kunna visa att skyddsåtgärder kommer att fungera. Försiktighetsprincipen bör tillämpas. Bilaga 5 Exemplet fladdermöss (Handbok till artskyddsförordningen). Förutsättningen för att avgöra ärendet utan dispensprövning är dels att arten identifierats som vanlig enligt ovan och dels att den aktuella platsens funktion som fortplantningsområde eller viloplats för arten bedöms kunna säkerställas trots åtgärden man önskar vidta. Skyddsåtgärder minskar den negativa effekten av åtgärden och eftersom platsens kontinuerliga ekologiska funktion upprätthålls, utlöses aldrig kriterierna för 14 § artskyddsförordningen.

Föreningen anför följande skäl till yrkande om att dispens enligt artskyddsförordningen bör krävas. Idag finns ingen egentlig kunskap om hur nattskärnan påverkas av vindkraftverk. Det går alltså inte att avgöra huruvida nattskärnan kommer att drabbas negativt eller inte av att åtta vindkraftverk sätts upp mitt i en betydande koncentration av häckande nattskärnor (minst 19 spelande hanar). Enligt Vindvals rapport "Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss" finns det idag inte kunskap om hur vindkraften påverkar nattskärnan. Under bedömning återfinns ett frågetecken?" GOF menar att det således finns en betydande kunskapsbrist om hur nattskärnan kommer att påverkas, vare sig Länsstyrelsen eller någon annan kan veta detta. Därmed saknas grund för Länsstyrelsen att avgöra att det inte krävs någon prövning enligt artskyddsförordningen. Enligt handbok till artskyddsförordningen s.26 står att:

"Om fortplantningsområdena och viloplatsernas kontinuerliga ekologiska funktion kan skadas, försämrats eller förstöras av åtgärden, även om det bara sker tillfälligt, krävs en dispens." GOF menar att det vilar på Länsstyrelsen att visa att denna risk inte finns. GOF menar däremot på goda grunder att nattskärnans vanor att spelflyga under häckningsperioden dels med visuella signaler och dels med ljudsignaler riskerar att kraftigt missgynnas av vindkraftverkens ljud och reflexer. Dessutom är risken stor för åtskilliga kollisioner med vindkraftverkens blad då nattskärnan mer eller mindre "svärmar" runt spelplatsområdet under häckningstid. Spelplatsområdet kan i det här fallet anses utgöra hela den yta där vindkraftverken är tänkta att placeras. Eftersom det saknas kunskap om vindkraft och nattskärna refererar GOF istället till två engelska studier som finns angående påverkan från byggnader och mänskliga

aktiviteter (bilaga). Där framgår att antalet nattskärror minskar med antalet byggnader. Antalet fåglar var välkorrelerat (negativ korrelation) med antalet byggnader. Påverkan av byggnader hade större negativ effekt än förlust av habitat. GOF har ingen anledning att förmoda att inte vindkraftverk påverkar arten på samma negativa sätt. Vi menar att det återstår verksamhetsutövare och Länsstyrelse att visa på motsatsen på detta. GOF menar vidare att de skyddsåtgärder Länsstyrelsen föreskriver kommer att kunna gynna nattskärrans biotopkrav, men det hjälper föga om det visar sig att det är vindkraftverken i sig som påverkar nattskärran. En fin nattskärrebiotop, men utan nattskärror är inte mycket värd. Observera att vi inte påstår att det blir så, men vi menar att kunskapen inte finns för att visa att det inte blir så. I artskyddsförordningen står att "Bedömningen av vilka skyddsåtgärder som behöver vidtas bör ske i form av minst ett samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken, där verksamhetsutövaren bör kunna visa att skyddsåtgärderna kommer att fungera. Försiktighetsprincipen bör tillämpas". Det vilar således på verksamhetsutövaren att visa att skyddsåtgärderna kommer att fungera. Rimligen måste då dessa skyddsåtgärder även ses i ljuset av hur vindkraftverken i sig kan komma att påverka nattskärrepopulationen i området, i enlighet med vad vi hävdar ovan. GOF menar att intentionerna av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken anger att verksamhetsutövaren är skyldig att visa genom utförda studier av nattskärre i redan etablerade vindkraftsområden att arten inte påverkats negativt av etableringen av vindkraftverken. I annat fall måste rimligen en dispens enligt artskyddsförordningen göras. I tidigare yttrande har vi visat att området utgör en större koncentration av nattskärre. Nattskärran är en rödlistad art (NT) och förekommer inom området med en ovanligt hög täthet. Enligt "Fåglarna i Sverige, antal och förekomst; Sveriges Ornitologiska Förening" förekommer nattskärran i optimalbiotop med tätheter mellan 2-5 par/km². Fågelstudien i området, gjord av Rio kultur visar att föreslaget vindkraftsområde är en optimalbiotop med drygt 4 spelande hannar/km². Området vid Store Mosse/Iglasjön torde därför visa på en större så kallad metapopulation av nattskärror som kontinuerligt förser ett större intilliggande geografiskt område, den s.k. randpopulation med nya individer. Därför är området viktigt för nattskärrepopulationens säkerställande i ett större regionalt sammanhang. I det sammanhanget torde en negativ påverkan av populationen kunna riskera en gynnsam bevarandestatus för arten. Till slut vill GOF klargöra att det finns rekommenderade avstånd för arten,

sätta till 1-2,5 km, vilka baseras på engelska förhållanden. (Fåglarna, däggdjuren och vindkraftverken, rapp. 2009:70). Vi menar att det inte finns någon anledning att ändra på dessa rekommenderade avstånd förrän ny kunskap om vindkraftens påverkan på nattskärnan finns. Åtminstone bör de framledes gälla för regionalt viktiga häckningskoncentrationer av arten, såsom aktuellt område är.

Bolaget har till bemötande av Göteborgs Ornitologiska Förenings (GOF) överklagan av miljötillståndet för vindkraftprojekt Iglasjön, Kungsbacka kommun anfört följande. Bolaget motsätter sig GOFs överklagan. Bolaget delar Länsstyrelsens bedömning att verksamheten är tillåtlig och att de skyddsåtgärder som meddelats i tillståndets villkor är tillräckliga för att skydda bland annat naturvärdena i området. Upprättande av skötselplan samt övriga åtaganden skapar möjligheter för att förutsättningarna för häckande nattskärnor förbättras i området och Bolaget kan därför inte se att ytterligare hänsynsåtgärder kan motiveras. Bolaget har bett Martin Green, forskare vid Lunds universitet och ansvarig för Vindvals syntesrapport "Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss" 2011, att generellt redogöra för kunskapsläget avseende vindkraft och en ev. konflikt med nattskärnan. Martin instämmer i GOFs bedömning, så till vida att kunskapen om vindkraftens påverkan på nattskärnan är liten eller snarare icke-existerande. Nattskärna har framförts som en art som skulle kunna vara "känslig för vindkraft" men detta baseras helt på vad man tror och inte på några vetenskapliga studier. Detta beror på att det hittills inte byggts vindkraftverk där större populationer av nattskärna förekommit. Hittills har ytterst få nattskärnor förolyckats av vindkraftverk. Nattskärnor förekommer inte i all skog. De vill gärna ha öppen skog (gles hed- eller hällmarkstallskog exempelvis) eller hyggen med enstaka träd. Mindre öppna ytor insprängda i slutna skog fungerar även. Genom att skärorna har de krav de har på sin miljö så pågår det ständigt förändringar i var de uppehåller sig. Ett hygge som är lämpligt under några år blir så småningom olämpligt när det täcks av tät ungskog osv. Områden kan anpassas så att de passar skärorna. Ingen generell störning för nattskärnan på populationsnivå är att vänta till följd av anläggande av vindkraftprojekt Iglasjön. Totalt sett finns det tillräckligt med lämplig miljö för nattskärnan och en eventuell störning har med största sannolikhet väldigt liten geografisk omfattning för nattskärorna. Bolaget kan därför inte se något skäl till GOF:s yrkande att inga tillstånd skall ges i väntan på ytterli-

gare studier kring nattskärnan. Vindkraftprojekt Iglasjön är i sig ett steg mot en ökad kunskap kring nattskärorna och hänsynsfrågor kopplat till nattskärnor bör kunna utredas inom verksamhetens egenkontrollarbete. Inskränkningar för fladdermöss har begränsats till varma nätter under sommar och tidig höst, driftregleringar som möjligen skulle kunna vara aktuell för nattskärnan om detta kan motiveras. I nämnd syn-tesrapport presenteras inget hänsynsavstånd för nattskärna, ej heller i SOF:s vind-kraftpolicy finns något rekommenderat skyddsavstånd. Avståndet som GOF anger och hänvisar till i den äldre rapporten Fåglarna, däggdjuren och vindkraftverken, rapp. 2009:70 bygger säkerligen på tidigare nämnda farhågor och ingen fast kun-skap. Bolaget motsätter sig GOF:s förslag till tillägg i villkor 10 av främst tre an-ledningar.

1. Nyttan av förnyelsebar energiproduktion måste ställas i relation till inskränkning-ar i driften av vindkraftparken. Vindkraftverk tagna ur drift under 4,5 månader om året kommer att innebära att det blir olönsamt att anlägga och driva vindkraftver-ken. Nyttan med villkoret måste därför ifrågasättas.
2. Om resultaten från uppföljande inventeringar visar att det registrerats färre natts-kärnor i området ett år är det inte möjligt att direkt härleda detta till vindkraftverken som skäl. Det finns många andra faktorer så som tillgången på t.ex. mat, naturliga variationer, väder som avgör hur många nattskärnor som föds från år till år.
3. Nattskärans beteende påminner om fladdermusens då de också är nattaktiva, lever av liknande typ av föda samt är aktiva under samma del av året. Nattskärnan jagar insekter och gör det därför under förhållanden med svag vind. Att behöva stänga av vindkraftverken under hela dygn är därför inte motiverat.

GOF har bemött bolagets skrivelse enligt nedan, i övrigt hänvisar de till yttrande till daterat 2012-12-19. Eolus menar att "ingen generell störning på populationsnivå är att vänta till följd av anläggande av vindkraftsprojekt Iglasjön". GOF menar att denna fråga bör kopplas till vad som anges i artskyddsförordningen om gynnsam bevarandestatus. Vi återupprepar därför det vi skrev i yttrandet 2012-12-19: Natts-kärnan är en rödlistad art (NT) och förekommer inom området med en ovanligt hög täthet. Enligt "Fåglarna i Sverige, antal och förekomst, Sveriges Ornitologiska För-ening" förekommer nattskärnan i optimalbiotop med tätheter mellan 2-5 par/km². Fågelstudien i området, gjord av Rio kultur visar att föreslaget vindkraftsområde är

en optimalbiotop med drygt 4 spelande hannar/km². Området vid Store Mosse/Iglasjön torde därför visa på en större så kallad metapopulation av nattskär-ror som kontinuerligt förser ett större intilliggande geografiskt område, den s.k. randpopulation med nya individer. Därför är området viktigt för nattskärrepopulat-ionens säkerställande i ett större regionalt sammanhang. I det sammanhanget torde en negativ på verkan avpopulationen kunna riskera en gynnsam bevarandestatus för arten. Eolus skriver att "ej heller i SOF:s vindkraftspolicy finns något rekommende-rat skyddsavstånd". Detta är riktigt. De kan dock redovisa nedan vad som kommer att stå i SOF:s nya vindkraftspolicy.

Nattskärra finns med i fågeldirektivets bilaga 1 och klassas som Nära hotad på svenska rödlistan. Inom huvuddelen av utbredningsområdet är gles talldominerad skog och hyggen de dominerade häckningsbiotoperna. I sydligaste Sverige finns en betydande del av beståndet i löv- och blandskogsmiljö. Det är oklart i vilken grad nattskärren påverkas negativt av vindkraft, men dess levnadssätt indikerar att den kan vara särskilt utsatt för kollisionsrisk. Avförsiktighetsskäl ska områden med täta bestånd undantas från vindkraft utbyggnad. Eolus menar att det föreslagna skydds-området på 1-2,5 km, vilka baseras på engelska förhållanden. (Fåglarna, däggdjuren och vindkraftverken, rapp.2009:70) bygger på farhågor och ingen fast kunskap. GOF bifogar därför innehållet i den engelska rapport varifrån referensen i ovanstå-ende svenska rapport är hämtad. Utdraget innehåll i rapporten lämnar GOF till domstolen att avgöra om den bygger på farhågor eller bäst tillgängliga kunskap om nattskärren och dess påverkan av vindkraft. Eolus menar vidare att "nyttan av för-nyelsebar energiproduktion måste ställas i relation till inskränkningar i driften av vindkraftsparken". GOF menar att detta är irrelevant då domstolen i första hand har i uppgift att se till att gällande miljölagstiftning följs och tillämpas, i synnerhet de allmänna hänsynsreglerna (kapitel 2 Miljöbalken) samt artskyddsförordningen.

Bolaget har avslutningsvis anfört att det delar MPD:s bedömning och står fast vid vad som tidigare anförts. Bolaget konstaterar att den text på engelska som GOF bifogat inte nämnder något om hur nattskärren påverkas av vindkraft, annat än farhågor. Slutligen anser bolaget att bevarandestatusen för nattskärren i ett nationellt och regionalt perspektiv hotas inte på grund av etableringen av vindkraftverk vid Iglasjön. Även om en ev. lokal påverkan skulle ske råder det ingen brist på nattskär-

remiljöer i Sverige och med fortsatt skogsbruk i Sverige är det inte hellre troligt att antalet lämpliga miljöer kommer att minska.

GOF har därefter inkommit med ytterligare ett yttrande.

DOMSKÄL

Länsstyrelsens tillståndsbeslut har överklagats både av Eolus Vind AB d.v.s. det bolag som erhållit tillståndet och av Göteborgs Ornitologiska förening (GOF). Mark- och miljödomstolen gör därvid bedömningen att GOF är en sådan förening som i den aktuella typen av mål har talerätt i enlighet med 16 kap. 13 § miljöbalken. Båda överklagandena ska således prövas i sak.

Bolagets överklagande

Bolaget har överklagat och yrkat ändring av villkor nr 3 och 6. Mark- och miljödomstolen gör i dessa frågor följande bedömningar.

Lagstiftning

Av 2 kap. 1 § miljöbalken framgår den s.k. omvända bevisbördan d.v.s. att det är verksamhetutövaren som ska bevisa att verksamheten är tillåtlig.

Av 2 kap. 3 § miljöbalken framgår att en verksamhetsutövare ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Av 26 kap. 19 § miljöbalken framgår bl.a. att den som bedriver verksamhet som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön fortlöpande ska planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar. Den som bedriver verksamhet ska också genom egna undersökningar

eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön.

Villkor 3

Bolaget har motsatt sig att den första kontrollen av ljudnivån från verken ska vara genomförd inom sex månader. Domstolen noterar härvid att det endast är närfältsmätning och beräkning som utan undantagsmöjlighet ska vara genomförd inom sex månader, för immissionsmätningar kan tillsynsmyndigheten förlänga tiden. Domstolen bedömer att bullerfrågor är en av de frågor som vanligen uppmärksammas av kringboende vid vindkraftsetableringar och kan leda till oro. En av de farhågor som kan dyka upp är om vindkraftverken faktiskt innehåller det bullervillkor som är uppställt och som verksamhetsutövaren är skyldig att innehålla. Det är därför viktigt att verksamhetsutövaren verkligen bevisar att verksamheten klarar uppsatta bullervillkor och att tiden för detta inte förlängs. Det är vidare så att genomförande av närfältsmätningar och beräkningar inte heller är lika väderberoende som immissionsmätningar kan vara. Det finns således inte heller av den anledningen skäl att medge längre tid än sex månader för genomförande av närfältsmätningar och beräkningar. Det saknas skäl att ändra det av länsstyrelsen angivna villkor 3.

Bolaget har dessutom ansett att återkommande bullerkontroll inte ska behöva ske mer än vart tionde år. Mark- och miljödomstolen anser i den frågan att det är viktigt att en verksamhetsutövare fortlöpande och på eget initiativ tar ansvar för att villkoren innehålls och bevisar detta. Redan den angivna tiden på fem år är en lång tid under vilken bullernivån kan ändras utan att bolaget uppmärksammar det utan det mätning. Det saknas skäl att förlänga tiden utöver den av länsstyrelsen angivna tiden, villkor 3 bör inte heller i denna del ändras.

Avseende båda invändningarna mot villkor 3 kan noteras att det även torde följa av ovan nämnda lagrum att det är verksamhetsutövaren sak att bevisa att villkoren innehålls. Bolagets önskan att förlänga tiden för ljudnivåkontroll vid förstagångsbesiktning och sedan förlänga intervallen för fortlöpande kontroll tyder snarast på att det av länsstyrelsen beslutade villkor 3 behövs.

Bolagets överklagande av villkor 3 ska avslås.

Villkor 6

Länsstyrelsen har i villkor 6 begränsat den möjliga arbetstiden för uppförande av verken. Bolaget vill förlänga den möjliga arbetstiden så att det, utöver det som anges i villkor 6 idag, är möjligt att arbeta i hela området även tiden 1/9-15/9 och 1/3-15/3 samt så att det i det södra området är möjligt att även arbeta 1/5-15/5. Domstolen har därvid ersatt bolagets yrkande ”mitten av mars” med 15/3 och ”mitten av maj” med 15/5. Domstolen gör avseende yrkandet om utökade arbetstider följande bedömningar.

Länsstyrelsen har begränsat arbetena i området med hänsyn till risken för störningar av trädlärkans häckningar och med anledning av att nattskärnan finns i hela området.

Av den fågelinventering som bifogats ansökan (Lars Gerre) framgår att nattskärnan häckar från mitten av maj till mitten av augusti. Av artfaktablad om nattskärna på Artdatabanken/SLU framgår att nattskärnan anländer till Sverige i slutet av maj och lämnar landet i augusti-september.

Av samma bifogade fågelinventering framgår att trädlärfkan häckar från slutet av mars till mitten av juli. Länsstyrelsen har emellertid begränsat arbetstiderna även utöver de tider då trädlärfkan och nattskärnan häckar. Länsstyrelsen har inte närmare motiverat varför arbetstiderna begränsats utöver häckningstiderna. Inte heller i sitt yttrande till mark- och miljödomstolen har länsstyrelsen preciserat varför de angivna datumen valts utan endast hänvisat till artdatabankens artfakta.

Mark- och miljödomstolen finner, mot bakgrund av fågelinventeringen i ansökan och vad som anges i Artdatabankens artfaktablad, att hänsynen till nattskärnan inte motiverar att arbetstiden begränsas mer än under tiden 15 maj till 1 september. Arbetstiderna i hela området bör således inte begränsas mer än så. När det gäller trädlärfkan finner domstolen, mot bakgrund av uppgifterna i fågelinventeringen i ansökan, att hänsynen i den norra delen (kring verk 1, 3, 5 och väg i den nordligaste de-

len) inte behöver begränsas mer än tiden 15 mars till 1 september. Villkor 6 ska således ändras och ges den lydelse som framgår av domslutet.

GOF:s överklagande

GOF har i första hand yrkat att tillståndet upphävs och i andra hand yrkat att villkor 10 utökas med krav på åtgärder för det fall att antalet nattskärror i området minskar. GOF har i huvudsak angett att tillståndet strider mot artskyddsförordningen. Mark- och miljödomstolen gör följande bedömningar.

Mark- och miljööverdomstolen har i dom 2012-05-29 mål nr M 7639-11 angett att tillämpningen av artskyddsförordningen när det gäller val av plats liknar mycket tillämpningen av 2 kap. 6 § miljöbalken och konstaterat att vid prövningen av en verksamhet som är tillståndspliktig enligt 9 kap. miljöbalken måste det i de fall det kan uppstå konflikt med artskyddsintresset, finnas ett underlag i miljökonsekvensbeskrivningen som gör det möjligt att bedöma verksamhetens förenlighet med artskyddsförordningen.

Mark- och miljödomstolen finner att ansökan innehåller en fågelinventering som beskriver förhållandena för nattskärren i området samt anger vilka försiktighetsmått, begränsningar och kompensationsåtgärder som behövs. I Vindvals syntesrapport 6467 "Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss" anges inte närmare vilken påverkan vindkraften kan ha på nattskärren utan arten är markerad med frågetecken (sid 91) men det anges (sid 34) att svalor och seglare (och även nattskärror) fångar insekter i fria luften. De kan därför tänkas vara mer utsatta för kollisionsrisk än andra fåglar (Ahlén 2010a) och i så fall utgör de ett parallellfall till vissa fladdermöss, vilka attraheras till vindkraftverk på grund av att insekter ansamlas vid tornen.

Bolaget har åtagit sig att röja området, att inventera bl.a. nattskärren, detta är även angivet i villkor 10 och är tänkt att utgöra en del av kontrollprogrammet.

Mark- och miljödomstolen gör bedömningen att den information som finns i ansökans fågelinventering är tillräcklig för att bedöma ansökan utifrån 9 kap. miljöbal-

ken men även utifrån kraven i artskyddsförordningen. Underlaget är således tillräckligt. Mark- och miljödomstolen gör sedan följande bedömningar av om föreskriven kontroll är tillräcklig med avseende på skyddet för nattskärra.

Den information som kommer fram genom kontrollen enligt kontrollprogrammet kan bidra till ökad kunskap om vindkraftens påverkan på bl.a. nattskärra. Den kunskapen kan ge en allmänt ökad kunskap om vindkraftens påverkan på fåglar som kan användas vid tillståndsprövningen av annan vindkraft. Den kan emellertid inte leda till ytterligare villkor för de nu aktuella vindkraftverken och därmed inte användas för att minska eventuell påverkan på nu aktuell population av nattskärra. Förekomst av en hotade fågelart som nattskärra i vindkraftverkens närhet bör emellertid föranleda att behovet av och möjligheterna att vidta ytterligare försiktighetsmått för att begränsa skaderisken för fåglar bör utredas närmare. Kunskapsluckorna vad gäller påverkan från vindkraftverk på nattskärra är stora, vilket i enskilda fall som det nu aktuella bör föranleda ytterligare utredningar för att klarlägga behov och möjligheter till skyddsåtgärder. Samma förhållande gäller även för övriga hotade fågelarter i verkens omgivning. Det finns en stor sannolikhet för att nattskärror i likhet med fladdermöss utnyttjar förmågan hos högt uppstickande föremål, såsom höga träd, elstolpar och vindkraftverk för att attrahera insekter. Det kan, mot bakgrund av vad som framkommit genom den av bolaget utförda fågelinventeringen, inte uteslutas att vindkraftverken, genom en ökad kollisionsrisk kan påverka fågelpopulationer i verkens närområde. Mark- och miljödomstolen delar dock länsstyrelsens bedömning att risken inte är större än att verkens placering får godtas. Det finns emellertid anledning att närmare överväga behovet av särskilda försiktighetsmått för att minska skaderiskerna. För fladdermöss har en tillfällig avstängning under tider på året och dygnet då kollisionsriskerna är större, visat sig vara en verkningsfull (Vindvals syntesrapport 6467 "Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss"). För fåglar generellt finns det ännu inte några lika verkningfulla skyddsåtgärder klarlagda. Det finns emellertid skäl att anta att nya skyddsåtgärder kommer att utvecklas i framtiden även vad gäller fåglar. Mot denna bakgrund anser mark- och miljödomstolen att bolaget bör åläggas att, då vindkraftverken tagits i drift, närmare utreda vindkraftparkens påverkan på fåglar, på sätt som framgår av domslutet. Utredningskravet ska utformas som en föreskrift för en provotid under vilken

också behovet och nyttan av samt kostnaderna för försiktighetsmått ska utvärderas. Utredningen ska planeras och utföras i samråd med tillsynsmyndigheten. Ovanstående ska inte begränsa vad som angivits i villkor 10 angående uppföljande inventeringar i kontrollprogrammet utan istället samordnas med det arbetet.

Med ovanstående ändring av det överklagade beslutet får GOF:s andrahandsyrkande anses var tillgodosett.

I enlighet med vad som angetts ovan anser mark- och miljödomstolen inte att det finns skäl att upphäva tillståndet för vindkraftparken. GOF:s förstahandsyrkande om att tillståndet ska upphävas ska därmed avslås. Vad GOF anfört i övrigt ändrar inte detta.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 18 april 2013.

Peter Ardö

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Peter Ardö, ordförande, och tekniska rådet Jolanta Green.

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

BESLUT

2012-08-28

1 (20)

551-7347-11

Eolus Vind AB
Box 95
281 50 HÄSSLEHOLM

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT	
R5	
INKOM:	2012-10-04
MÅLNR:	M 3549-12
AKTBIL:	

Ansökan om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken till vindkraftverk på fastigheterna Dotetorp 1:10, Ölmevalla-Klev 1:12, Boberg 1:6, Gödatorp 1:2, Breared 2:3, Breared 1:4 och Solryd 1:7 i Kungsbacka kommun

BESLUT

Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation meddelar med stöd av 9 kap. 6 och 8 §§ miljöbalken Eolus Vind AB, org nr 556389-3956, tillstånd att uppföra och driva högst 8 vindkraftverk på fastigheterna Dotetorp 1:10, Ölmevalla-Klev 1:12, Gödatorp 1:2, Breared 2:3, Breared 1:4 och Solryd 1:7 i Kungsbacka kommun.

Vindkraftverkens totala höjd får inte överstiga 150 meter.

Miljöprövningsdelegationen avvisar ansökan vad gäller vindkraftverk nr 4 på fastigheten Boberg 1:6. Detta verk får således inte uppföras.

Miljöprövningsdelegationen avslår bolagets yrkande om verkställighetsförordnande.

Tillståndet gäller i 30 år från lagakraftvunnet beslut.

Miljöprövningsdelegationen godkänner med stöd av 6 kap 9 § miljöbalken miljökonsekvensbeskrivningen i ärendet.

Uppskjutna frågor

Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation uppskjuter med stöd av 19 kap. 5 § punkt 11 jämfört med 22 kap. 27 § miljöbalken under en provotid fastställandet av slutliga villkor beträffande hinderbelysning.

Bolaget ska senast sex månader efter det att detta tillstånd vunnit laga kraft till Miljöprövningsdelegationen redovisa följande utredningar.

U1. Utred de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att förse vindkraftverken med ett system som innebär att hinderbelysningen bara tänds när ett flygplan eller en helikopter närmar sig vindkraftverken. Utred även om tekniken kan antas utgöra bästa möjliga teknik eftersom den används på vindkraftverk i andra länder och kommer att användas i Sverige.

Postadress
301 86 HALMSTAD

Besöksadress
Slottsgatan 2

E-post
halland@lansstyrelsen.se

Telefon
035 - 13 20 00

Kontakta i detta ärende: Liselott Johansson tfn 035-13 21 44, e-post: liselott.johansson@lansstyrelsen.se

U2. Utred de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att förse vindkraftverken med hinderbelysning som är synkroniserad så att ljusen blinkar i takt.

Provisoriska villkor

För tillståndet gäller följande provisoriska villkor.

P1. Hinderbelysningens ljusintensitet ska reduceras på natten så mycket som gällande lagstiftning medger.

Villkor

För tillståndet gäller följande villkor.

1. Om inte annat framgår av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt åtagit sig i ärendet.
2. Vindkraftverken ska placeras inom en radie om 50 meter från de koordinater som anges nedan enligt SWEREF 99 TM.

VKV nr	X-koordinat	Y-koordinat
1	331847	6 363 873
2	331862	6 363 477
3	332248	6 363 755
5	332673	6 363 635
6	332722	6 363 182
7	332769	6 362 749
8	332782	6 362 302
9	332794	6 361 861

3. Den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder får på grund av vindkraftverken inte överstiga 40 dBA.

Den ekvivalenta ljudnivån ska kontrolleras vid en förstagångsbesiktning genom närfältsmätningar och beräkningar samt genom immissionsmätningar vid bostäder. Denna kontroll ska genomföras inom sex månader från det att vindkraftsanläggningen tagits i drift. Tillsynsmyndigheten får dock medge att immissionsmätningarna utförs vid en senare tidpunkt.

Kontroll av den ekvivalenta ljudnivån ska därefter ske genom närfältsmätningar och beräkningar eller genom immissionsmätningar vid bostäder så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bul-

lernivåer eller efter tillsynsmyndighetens begäran, dock minst en gång vart femte år.

4. Maximala antalet timmar med faktisk rörlig skugga vid bostäder på grund av vindkraftverken får inte överstiga 8 timmar per år.
5. Samtliga verk ska ges en enhetlig och diskret utformning och färgsättning. Endast verksamhetsutövarens och tillverkarens namn får anges på vindkraftverken. Utformningen ska bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten. Andra reklamanordningar får inte placeras på verken.
6. Inga anläggningsarbeten får utföras i det aktuella området under perioden 1 maj t.o.m. 15 september. Anläggande av verk nr. 1, 3 och 5 samt anläggande av väg i den nordligaste delen, får inte utföras under perioden 1 mars t.o.m. 15 september.
7. För området som berörs av vindkraftsetableringen och som även är av riksintresse för naturvård ska en skötselplan tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Skötselplanen ska inkludera röjning och bränning samt ange intervaller för när detta ska ske. Skötselplanen ska sedan följas och inarbetas i kontrollprogrammet.
8. Bolaget ska senast en månad efter det att anläggningsarbetena är slutförda anmäla detta till tillsynsmyndigheten. Temporärt nyttjade markytor under anläggningstiden såsom upplags- eller uppställningsplatser, dock ej kranuppställningsplatser, ska återställas snarast möjligt och senast två år efter det att anläggningsarbetet avslutats. Återställningsarbetet ska så långt möjligt göras så att den biologiska mångfalden gynnas.
9. När verksamheten, dvs. driften av ett eller flera vindkraftverk, slutligen upphör ska bolaget skriftligen meddela tillsynsmyndigheten tidpunkten för detta. Inom sex månader från den meddelade tidpunkten ska bolaget till tillsynsmyndigheten redovisa en plan för hur och inom vilken tid vindkraftverket/-en ska nedmonteras och omhändertas samt hur marken ska återställas. Planen ska godkännas av tillsynsmyndigheten.
10. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder. Förslag till kontrollprogram i den del det avser anläggningsarbeten ska inges till tillsynsmyndigheten innan arbetena påbörjas. I övriga delar ska förslag till kontrollprogram inges till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan det första vindkraftverket tas i drift.

I kontrollprogrammet ska ingå uppföljande inventeringar av arterna nattskär, trädlärka och trana. Inventeringarna ska ske 1 år, 2 år och 5 år efter det att vindkraftverken tagits i drift.

11. Bolaget ska ställa ekonomisk säkerhet för efterbehandling och andra återställningsåtgärder om 500 000 kronor per vindkraftverk som uppförs. Säkerheten ska godkännas av miljöprövningsdelegationen innan tillståndet tas i anspråk.

Tillståndet ska ha tagits i anspråk senast fem år efter det att tillståndet vunnit laga kraft, annars förfaller tillståndet i de delar det inte har tagits i anspråk. Bolaget ska meddela tillsynsmyndigheten när tillståndet tagits i anspråk och när det första vindkraftverket har tagits i drift.

Tillståndet får inte tas i anspråk förrän fastigheterna Breared 1:12 och 1:13 lösts in av bolaget.

Särskilda upplysningar

Prövning av vattenverksamhet som kan vara tillstånds- eller anmälningspliktig enligt 11 kap miljöbalken ingår inte i denna tillståndsprövning. Detta beror på att Miljöprövningsdelegationen endast kan pröva miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. MB (se 3 § förordningen om miljöprövningsdelegationer).

Bolaget har åtagit sig att anlägga passager för vatten under vägarna och att anlägga slamfickor. De planerade åtgärderna kan innebära anmälningspliktig eller t.o.m. tillståndpliktig vattenverksamhet. I denna fråga kan sökanden kontakta tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsens miljövårdsenhet.

Kungörelsedelgivning samt hur man överklagar

Länsstyrelsen förordnar med stöd av 49 § delgivningslagen (2010:1932), att delgivning av detta beslut ska ske genom kungörelse. Kungörelsen ska inom 10 dagar efter beslutsdatum införas i Göteborgsposten, Norra Halland och Kungsbacka-Posten.

Beslutet hålls tillgängligt hos aktförvararen Miljö- och hälsoskyddskontoret, Varbergs kommun, samt hos Länsstyrelsen, Slottsgatan 2 i Halmstad.

Eventuellt överklagande skickas till Länsstyrelsen, 301 86 HALMSTAD. Ange vilket beslut som överklagandet gäller t.ex. genom att ange diarienumret. Skriv också vilken ändring som begärs.

För att överklagandet ska kunna prövas, måste det ha inkommit till Länsstyrelsen senast den 2 oktober 2012.

Länsstyrelsen skickar överklagandet vidare till Mark- och miljödomstolen i Vänersborg för prövning, om Länsstyrelsen inte själv ändrar beslutet på det sätt som begärs.

Kontakta Länsstyrelsen på tfn 035-13 20 00 eller halland@lansstyrelsen.se, om något är oklart.

ANSÖKAN OCH YRKANDEN

Bolaget ansöker om tillstånd enligt 9 kap miljöbalken för att inom fastigheterna Dotetorp 1:10, Ölmevalla-Klev 1:12, Boberg 1:6, Gödatorp 1:2, Breared 2:3, Breared 1:4 samt Solryd 1:7 i Kungsbacka kommun uppföra och driva nio vindkraftverk med maximal totalhöjd av 150 meter.

Bolaget yrkar vidare:

- verkställighetsförordnande, då arbetena är säsongsberoende och byggnation planeras ske så snart som möjligt samt på grund av den omfattande ekonomiska påverkan förseningar innebär för projektets lönsamhet.
- att igångsättningstiden ska sättas till minst fem år efter att tillståndet vunnit laga kraft samt
- placering av vindkraftverken enligt nedan angivna koordinater (RT 90), med möjlighet att flytta vindkraftverken inom en radie om 50 meter.

Verkets nummer	Fastighetsbeteckning	X	Y	Markhöjd (m.ö.h.)
1	Dotetorp 1:10	1 283 384	6 368 070	95
2	Ölmevalla-Klev 1:12	1 283 394	6 367 674	100
3	Ölmevalla-Klev 1:12	1 283 784	6 367 947	100
4	Boberg 1:6	1 283 829	6 367 532	95
5	Gödatorp 1:2	1 284 208	6 367 822	105
6	Breared 2:3	1 284 251	6 367 368	95
7	Breared 1:4	1 284 293	6 366 935	90
8	Solryd 1:7	1 284 301	6 366 487	100
9	Solryd 1:7	1 284 308	6 366 046	110

RT 90 2,5 gon V

Bolaget åtar sig i ansökan:

- att vid eventuell etablering lösa in fastigheterna med beteckningen M och N i denna ansökan (Breared 1:12 och 1:13)
- att utrusta verk, som orsakar mer än 8 timmars faktisk skuggtid per bostadshus och år, med skuggoptimeringsteknik
- att röja området som är av riksintresse för naturvård från träd och sly

- att passager för vatten byggs under vägarna samt att slamfickor byggs som en försiktighetsåtgärd
- att genomföra uppföljande inventeringar, 1 år, 2 år och 5 år efter det att vindkraftverken kommit i produktion, där man kan följa eventuella förändringar gällande nattskärra, trädlärka samt trana
- att inte utföra byggande av vägar och uppförande av vindkraftverken under perioden maj till augusti

Bolaget yrkar följande villkor för verksamheten:

1. En anmälan ska senast en månad innan byggnads- och anläggningsarbetena påbörjas, inlämnas till tillsynsmyndigheten. Anmälan ska vara skriftlig och innehålla en beskrivning av de olika byggnads- och anläggningsmomenten.
2. Verksamhetsutövaren ska i god tid och senast en månad före byggnationen påbörjas informera Försvarmakten och Transportstyrelsen om respektive vindkraftsverks koordinater och höjd över havet enligt RT 90.
3. Vindkraftverken ska vara försedda med sådan utmärkning som vid uppförandetidpunkten föreskrivs av Försvarmakten, Transportstyrelsen eller från annan myndighets sida.
4. Ljud från vindkraftverken får inte överskrida ekvivalent ljudnivå, tillika uppsatt riktvärde om 40 dB(A) utomhus vid bostäder mätt som frifältsvärde.
5. Ett förslag till kontrollprogram ska senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk inges till tillsynsmyndigheten
6. Senast två år efter att elproduktionen har upphört ska vindkraftverken, inklusive maskinhus, transformatorer och annan utrustning ha avlägsnats. Fundamenten ska vara täckta och platserna ska ha anpassats till omgivande naturmiljö. Arbetet ska utföras i samråd med markägare och tillsynsmyndigheten.

ÄRENDETS HANDLÄGGNING

Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning inkom till Länsstyrelsen den 10 mars 2010. Länsstyrelsen begärde vissa kompletteringar vilka inkom den 23 februari 2011. Ansökan kungjordes därefter i Kungsbacka Tidning den 10 mars 2011, i Göteborgs-Posten och Norra Halland den 11 mars 2011 samt i Kungsbacka-Posten den 12 mars 2011. Ansökan sändes för yttrande till Nämnden för Miljö- & Hälsoskydd och Kommunstyrelsen i Kungsbacka kommun samt till Försvarmakten och Skogsstyrelsen. Yttranden har inkommit. Sökanden har i sin tur kommenterat yttrandena i en skrivelse som inkom den 30 juni 2011. Först den 29 mars och 5 juni 2012 har Kommunstyrelsen meddelat sitt ställningstagande enligt 16 kap. 4 § MB.

TIDIGARE PRÖVNING

Verksamheten har inte prövats tidigare.

UR SÖKANDENS BESKRIVNING AV VERKSAMHETEN***Allmänt***

Ansökan avser uppförande och drift av nio vindkraftverk samt tillhörande fundament, vägar, ledningar i marken samt eventuella transformatorstationer i anslutning till vindkraftverken.

Uppförande

Under byggtiden kan omgivningen störas av framförallt de transporter som kör till och från etableringsområdet. Under den inledande etableringsfasen kommer tunga transporter att vara nödvändiga för att transportera fram material till vägar, kranplatser, fundament samt vindkraftverk. Monteringen av vindkraftverken kommer även att kräva två kranar. Till varje vindkraftverk kommer en kranplats och avställningsplats att behöva anläggas. Inklusive plats för fundamentet uppgår utnyttjad markareal till ca 2 500 m² per verk.

Teknisk beskrivning av verksamheten

Bolaget söker tillstånd för att etablera nio vindkraftverk med maximalt 105 meters torn och 90 meters rotordiameter. Anläggningen beräknas producera cirka 49 500 MWh per år vilket motsvarar ungefär 7 % av Kungsbacka kommuns totala elförbrukning. Utifrån genomförda vindberäkningar har vinden konstaterats ha en snitthastighet på mellan 7,0-7,5 m/s på 71 meters höjd.

Vindkraftverkens torn är cylinderformade och oftast av stål. Maskinhuset är av stål och glasfiberarmerad epoxi. Rotorn är trebladig och av glasfiberarmerad epoxi. Vindkraftverkens synliga delar har en gråvit färg. Färgen på tornen och ytbeläggningen på vingarna är utförd med matt struktur för att undvika reflexer.

Varje vindkraftverk förankras i ett fundament. Fundamentet grundläggs cirka 2 meter under markytan. En platta av armerad betong gjuts på plats vilken kommer att ha en storlek på cirka 20 meter i diameter och en tjocklek på 1 meter. Den nedersta delen av tornet fästs på en rörsektion ingjuten i fundamentet.

Vid uppförandet av verken kommer en arbetsyta på cirka 2 500 m² att anläggas i anslutning till fundamenten.

Väganlutning

För transporter, främst under byggfasen, behöver en cirka 4 meter bred väg med bra standard anläggas. I dag finns det i princip inga vägar inom området varför

det måste nyanläggas cirka 5 km väg. Området består till stor del av bergig mark och underlaget är över lag väldigt stabilt.

Elanslutning

Elledningarna kommer till största delen att grävas ner i diken utmed de vägar som behöver byggas i parken. Naturinventering är genomförd översiktligt även inom den del där man planerar att dra elkabeln, precis öster om E6 och upp till parken.

UR SÖKANDENS MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

Lokalisering

Aktuell etableringsplats ligger i den södra delen av Kungsbacka kommun, strax söder om Torpasjön. Verken är tänkta att etableras ca 500 meter öster om E6:an, på ett berg som ligger ungefär 95 meter över havet. Området domineras av berg samt skog med mycket dålig tillväxt. Västra delen av etableringsområdet består till stor del av kargt landskap med vindpinade och ofta krokiga tallar, medan östra delen av etableringsområdet är beklätt med större träd. Det finns en liten sjö, Iglasjön, som ligger mitt i etableringsområdet.

Närboende

I anslutning till området finns 15 bostäder. De två mest närbelägna bostäderna har ett avstånd på 423 meter från vindkraftsparken. De bostäderna har sökanden åtagit sig att lösa in vid en eventuell etablering p.g.a. höga ljudnivåer. Närmaste bostad som används för bostadsändamål ligger då 551 meter från etableringsplatsen och ljudnivån där anges till 39,4 dB(A). Den bostad som får högst ljudnivå ligger 643 meter från etableringen och ljudnivån där anges till 39,7 dB(A).

Naturmiljö

Naturområdet vid etableringsplatsen präglas av ett kuperat skogslandskap. Skogen har i hög utsträckning dålig tillväxt, eftersom marken är relativt bergig och karg. Marken är delvis av riksintresse för naturvård, och området ligger nära ett Natura 2000-område. Ett verk hamnar knappt 200 meter från Käringsmosse som är ett Natura 2000-område samt av riksintresse för naturvård. Även ett fåtal nyckelbiotoper finns i området men dessa kommer inte att beröras fysiskt vid etableringen.

Området används idag främst till jakt, och det finns ganska gott om vilt i området. Det är möjligt att djuren påverkas negativt under själva etableringsfasen. När vindkraftsverken väl är etablerade vänjer sig de vilda djuren ganska snabbt.

Naturinventering ägde rum sommaren 2010. Det öppna området är väldigt homogent och till stor del täckt av ljunng. I de mer fuktiga områdena växer främst

pors, blåtåtel, vitmossor, myrlilja, klockljung samt tuvull. Området är delvis av riksintresse för naturvård och är tänkt att hållas öppet med hjälp av röjning eller avbränning. Detta har inte gjorts och området håller på att växa igen. Detta gör att en rad växter och fågelarter missgynnas. Om vindkraft skulle etableras inom området hindrar det inte en eventuell avbränning inom området. Sökanden kan tänka sig att ta på sig arbetet med att röja området, som är av riksintresse för naturvård, från träd och sly om det bedöms öka mångfalden inom området.

Det är framförallt nya vägdragningar som gör störst påverkan på området. Vägdragningen inom området har planerats för att göra så liten påverkan som möjligt. Det finns möjlighet att i samband med byggnation av väg förebygga eventuella problem med vattenavrinningen genom att passager för vatten byggs under vägarna samt att slamfickor byggs som en försiktighetsåtgärd. Sökanden gör då bedömningen att Käringmossarna och Store mosse inte kommer att påverkas negativt.

Resultatet av naturinventeringen visar att flera skyddsvärda växter har försvunnit på grund av igenväxning.

Viss kulvertering inom området bedöms som nödvändig för att inte påverka vattenflödena negativt. Därmed planerar sökanden framöver att göra en anmälan om vattenverksamhet.

Verk nummer 4 hamnar av byggtekniska orsaker ca 50 meter från Iglasjön. Det råder strandskydd inom 100 meter från Iglasjön.

Fåglar och fladdermöss

Utredningar av fågellivet och fladdermöss i området har gjorts av Rio Kulturkooperativ.

En viss påverkan kan uppstå på fågellivet då fåglar kan kollidera med torn och rotorblad, eller undvika närområdet som häcknings-, födo- eller rastplats.

En ganska omfattande fågelinventering genomfördes under mars till och med oktober månad under 2010. Totalt utfördes 16 dagars fältarbete inom etableringsområdet. Kort sammanfattat var det betydligt fler fåglar som rörde sig inom området under hösten jämfört med övriga tider under inventeringen. Det finns en del nattskärror inom området. Denna fågelart trivs bäst inom mer öppna områden. Den norra delen av det aktuella etableringsområdet är relativt öppet men håller sakta på att växa igen, vilket inte gynnar nattskärran. En kompensering kan tänkas vara att sökanden röjer inom området och på så vis öppnar upp området.

Rovfåglar passerade oftast högt eller mycket högt över utredningsområdet enligt rapporten. Ormvråk och sparvhök dominerade och passerade relativt jämt fördelat över området. Det verkar inte vara ett koncentrerat flyttfågelsträck genom området på våren, men på hösten kan fåglar sträcka över området i stora antal vissa dagar även om det handlar om de mer vanligt förekommande arterna. Förlusten av habitat vid en utbyggnad som den föreslagna bedöms som obetydlig för de sträckande fåglarna.

Den samlade bedömningen är att området inom den planerade parken har låga biotopvärden och låga förutsättningar för en hög artrikedom eller ett högt individantal av fladdermöss. Kunskapsläget gällande fladdermusfaunan i regionen är relativt väl kartlagd genom tidigare inventeringsinsatser i fält.

Kulturmiljö

En arkeologisk inventering har gjorts av Kulturmiljö Halland.

Det finns totalt fem registrerade fornlämningar eller kulturhistoriska lämningar inom området. Av dessa ligger Ölmevalla 54:1 och 54:2 samt Gällinge 28:1 på ett avstånd av 40 meter från planerad tillfartsväg. Övriga kända lämningar ligger mellan 70 och 200 meter från en planerad tillfartsväg eller uppställningsplats.

Ett antal gränsmarkeringar har påträffats i området vid inventeringen, två mindre stensättningar samt en fornlämningsliknande lämning. Gränsmarkeringarna bedöms inte så skyddsvärda att de behöver ändra nuvarande planer för exploatering, även om Kulturmiljö Halland förordar att de i möjligaste mån förblir orörda. För övriga lämningar förordar Kulturmiljö Halland att ett avstånd av 40 meter iakttas till såväl de under inventeringen påträffade lämningarna, såsom till de redan tidigare registrerade fornlämningarna.

Friluftsliv

Platsen utnyttjas inte för friluftsliv i någon större utsträckning. Vindkraftverken är inte inhägnade och bör därför inte hindra områdets direkta tillgänglighet. Det aktuella området är idag, på grund av motorvägens närhet, starkt bullerpåverkat, varför området rimligen borde vara mindre attraktivt att besöka. Sökanden gör bedömningen att föreslagen etablering inte kommer att påverka friluftslivet i någon större utsträckning.

Landskapsbild

Eftersom en del närliggande bostäder är omgivna av hög skog och klippor kommer den visuella påverkan att vara begränsad. På längre avstånd kommer verken att synas eftersom det tilltänkta etableringsområdet ligger på en höjd.

För att åskådliggöra hur landskapsbilden påverkas har fotomontage framtagits från ett antal platser som bland annat har höga kulturvärden.

Ljud

Ljudberäkningarna tar ingen hänsyn till bullerdämpande vegetation eller byggnader som ligger mellan vindkraftverken och bostäderna. Beräkningarna visar att samtliga bostäder inom 1000 meter från verken, utom stugorna M och N, hamnar under 40 dB(A). Fastigheterna M och N riskerar att få en bit över 40 dB(A). Fastigheterna används idag som fritidshus/jaktstuga och har en enklare standard. El och vatten/avlopp saknas. Sökanden är överens med fastighetsägarna om att lösa in dessa fastigheter vid en eventuell etablering.

Skuggor

Påverkan av rörliga skuggor förväntas överstiga 8 timmar per år vid fem bostadshus varav två av dem är de fritidshus som kommer att lösas in. Beräkningen är utförd utan hänsyn till vegetationsförhållanden. Bolaget har åtagit sig att använda skuggoptimeringsteknik på de verk som orsakar skuggor under mer än 8 timmar per år.

Risker

De risker som eventuellt kan uppstå är brand i en generator, rotorblad kan lossna eller påväxt is kan glida av en vinge och falla ned. Övervakning och regelbunden service gör dock sannolikheten för olyckor liten och så vitt känt har ingen olycka med person-skador för utomstående förekommit vid Sveriges cirka 1 400 vindkraftverk.

Avveckling efter drifttiden

Vindkraftverkens livslängd beräknas till cirka 25 år.

Området där vindkraftverken står ska återställas genom att verken monteras ner. Tornet och delar av maskinhuset består av stål. Detta material kan återvinnas.

Verksamhetsutövaren fonderar pengar för att säkerställa nedmontering. Därmed bör rimligen finansieringen för att återställa området vara säkrad.

I komplettering av ansökan uppger bolaget att en rimlig kostnad för nedmontering av verk och återställning av marken är cirka 500 000 kr per verk.

Onsala Rymdobservatorium

Vindkraftverken vid Iglasjön kommer att synas från observatoriet. Även om vindkraftverk med lägre torn etableras kommer vindkraftverken att synas från observatoriet. Sökanden bedömer det som omöjligt att uppfylla observatoriets önskemål om fri sikt. Vidare är personalen vid observatoriet orolig för att strålning från närbelägna mobilmaster ska studsas in i vindkraftverkens rotor och vidare mot observatoriet. Sökanden har remitterat de mobiloperatörer som har

mobilmaster i Sverige. Samtliga operatörer har svarat att de inte har några mobillänkstråk i närheten av de planerade vindkraftverken.

Sökanden har låtit SAAB analysera problematiken och sökanden har därefter låtit ÅF upprätta en rapport. Rapporterna visar att störningarna blir mycket små för Råös rymdobservatorium. Bland annat visar utredningarna att det finns andra störningskällor i Råös närhet som bedöms störa deras verksamhet betydligt mer än vad de nio aktuella vindkraftverken bedöms göra. Dit hör bland annat närbelägna mobiltelefonmaster. Sökanden har berett observatoriet möjlighet att inkomma med yttrande men några synpunkter har inte inkommit.

INKOMNA YTTRANDEN

Kommunstyrelsen i Kungädda kommun

Kommunstyrelsen har tillstyrkt åtta av totalt nio vindkraftverk inom föreslagen vindkraftspark. Tillstyrkandet gäller vindkraftverk nr. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 och 9 i Eolus vind AB:s ansökan. Avstyrkandet gäller endast vindkraftverk nr 4.

Nämnden för Miljö & Hälsoskydd i Kungädda kommun

Onsala Rymdobservatoriums intressen ska ingå i tillståndsprövningen enligt miljöbalken. För övrigt bedöms vindkraftverkens påverkan på områdets naturvärden, landskapsbild och boendemiljö inte strida mot miljöbalkens mål eller mot de krav som ställs i 2 kap. 2-6 §§ miljöbalken och inte heller orsaka någon påtaglig skada på riksintresset för naturvård, om bolaget vidtar följande försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa störningar:

- Hänsyn ska tas till områdets naturvärden och hydrologiska förhållanden enligt vad som har redovisats i bolagets naturvärdesbedömning och fågelinventering. En viktig förutsättning är då att bolaget ser till att åtgärder som bränning och röjning utförs för att hindra igenväxning av landskapet vilket gynnar de rödlistade arterna (t.ex. nattskärna och klockgentiana) i området. Redovisade hänsyn måste tas för att inte förändra de hydrologiska förhållandena för närliggande nyckelbiotoper och Natura 2000-område.
- Vindkraftverk nr 4 som ligger inom strandskyddat område bör inte anläggas då det saknas särskilda skäl för dispens från strandskydd.
- Från vindkraftverken får den högsta ekvivalenta ljudnivån vid bostads- och fritidshus inte överskrida 40 dB(A) som begränsningsvärde.
- De två vindkraftverken i södra etableringsområdet, verk nr 8 och 9, får inte anläggas förrän bolaget löst in fastigheterna Breared 1:12 och 1:13.
- De vindkraftverk som orsakar mer än åtta timmars faktisk skuggtid per år vid bostads- och fritidsfastigheter ska programmeras för skuggoptimering innan de tas i drift.

Försvarsmakten

Försvarsmakten har inget att invända mot uppförande av de föreslagna vindkraftverken.

Skogsstyrelsen

Inga nyckelbiotoper, naturvärdesobjekt, biotopskyddsområden eller naturvårdsavtal berörs av den planerade vindkraftsparken.

Göteborgs Ornitologiska Förening

Rio kulturkooperativs inventering visar bl.a. att området är ett viktigt häckningsområde för nattskärar med minst 19 spelande hannar. De häckande nattskärarna finns framförallt i samma område som där vindkraftverken ska placeras. Rekommenderade avstånd finns för arten på 1-2,5 km. Har inga nya rekommendationer framkommit genom forskning på nattskärar som motsäger detta förordar föreningen att vindkraftsprojektet läggs ned enligt försiktighetsprincipen.

Väljer man trots allt att gå vidare med projektet är det oerhört väsentligt att förelägga projektören de åtgärder som författaren till fågelinventeringen föreslår när det gäller nattskärar, trädlärka och trana. Idag finns ingen känd uppföljning vid anläggande av vindkraftspark i häckningsområde för nattskärar. Det är alltså oerhört viktigt att en sådan sker i detta projekt. Åtgärderna ska även omfatta föreslagna bränning av området.

Anders Bergstedt, Frillesås

Anders Bergstedt har den 14 augusti 2012 via e-post översänt en skrivelse angående områdets höga naturvärden med rödlistade arter. Bergstedt menar att det vore förödande att dra fram stora breda vägar i området och dika ut för vägarnas bärighet.

SÖKANDENS BEMÖTANDEN

Bolaget framför bl.a. följande i sitt bemötande av inkomna yttranden:

Vad gäller verk nr 4 har bolaget ansökt om en flyttmån om 50 meter, vilket innebär att verket då hamnar utanför strandskyddat område.

Bolaget är överens med ägarna av Breared 1:12 och 1:13 om att få köpa de båda fritidsfastigheterna. Bolaget är medvetet om att det inte går att uppföra vindkraftverk nr 8 och 9 förrän fastighetsaffären är genomförd.

Bolaget anser att nattskäraren är den art i detta område där det bör visas stort hänsynstagande. För att bidra till ett bättre kunskapsläge om nattskärar och trädlärka kommer bolaget att genomföra uppföljande inventeringar där man kan följa eventuella förändringar. Dessa inventeringar kommer förslagsvis att genomföras 1 år, 2 år och 5 år efter det att vindkraftverken kommit i produktion. Arter som berörs av dessa återkommande inventeringar är nattskärar, trädlärka.

lärka samt trana. Dessa åtgärder påbörjas inte förrän tidigast två säsonger efter det att vindkraftverken uppförts. Som skyddsåtgärd kommer byggandet av vägar och uppförandet av vindkraftverken inte att utföras under perioden maj till augusti.

MILJÖPRÖVNINGSDELEGATIONENS ÖVERVÄGANDEN

Lokalisering och tillåtlighet

Kommunens tillstyrkande

Enligt 16 kap 4 § miljöbalken får tillstånd till en anläggning för vindkraft endast ges om den kommun där anläggningen avses att uppföras har tillstyrkt det. Kommunstyrelsen i Kungsbacka kommun har genom beslut den 29 maj 2012 tillstyrkt verk nr 1-3 samt nr 5-9 i Eolus Vind AB:s ansökan om tillstånd. Kommunstyrelsen avstyrkte i samma beslut etableringen av verk nr 4 som därför inte kan prövas i sak.

Planförhållanden

Enligt 2 kap 6 § miljöbalken får tillstånd inte meddelas i strid med gällande detaljplan eller områdesbestämmelser. Platsen omfattas dock inte av detaljplan eller områdesbestämmelser.

Påverkan på fåglar

Enligt 2 kap 6 § miljöbalken ska för en verksamhet en sådan plats väljas som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Fågelinventeringen som gjorts i ärendet och observationer i tidigare atlasinventeringar visar att området har höga värden med en för naturtypen karaktäristisk och delvis hotad fågelfauna. Särskilt anmärkningsvärt är den förhållandevis rika förekomsten av nattskärra och trädlärka liksom förekomst av enkelbeckasin, trana samt observationer av bivråk, duvhök och tjäder under häckningstid. Det berörda området har också kvalitéer som sträckfågelområde och för termikflygare. Nattskärra är nära hotad (NT).

Med de åtaganden som bolaget gjort och de villkor som föreskrivs i detta tillstånd, bl. a. vad gäller anläggningsarbetena och kompensationsåtgärder, bedömer miljöprövningsdelegationen emellertid att den ansökta vindkraftsparken är tillåtlig.

Riksintressen och Natura 2000

Käringemossarna och Store Mosse är ett s.k. Natura 2000-område. Området är även av riksintresse för naturvård.

Käringemossarna och Store Mosse ligger i närheten av planerad vindkraftspark. I bevarandeplan för Käringemossarna och Store Mosse, upprättad av Länsstyrelsen i Halland 2005-12-28, beskrivs områdena som ostört belägna och till största delen orörda. De utpekade naturtyperna är Högmossar, degenererade högmossar, öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungfly samt skogsbevuxen myr. Bevarandesyftet är att bibehålla gynnsam bevarandestatus för de utpekade naturtyperna i kontinental region.

Med den utformning som vindkraftsparken kommer att få och de åtaganden som bolaget gjort i ärendet, bl. a. vad gäller anläggande av passager för vatten under vägarna och slamfickor, bedömer Miljöprövningsdelegationen att vindkraftsparken är förenlig med riksintresset för naturvård och inte påverkar miljön i Natura 2000-området på ett betydande sätt.

Motivering av villkor

Landskapsbild och hinderbelysning

Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om markering av föremål som kan utgöra en fara för luftfarten, TSFS 2010:155, trädde i kraft den 1 november 2010 då Luftfartstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om markering av byggnader, master och andra föremål (LFS 2008:47) upphörde att gälla.

I TSFS 2010:155 finns regler för hur höga objekt ska markeras med ljus för att ett flygplan eller en helikopter ska upptäcka dem, så kallad hinderbelysning. Sammanfattningsvis lyder reglerna såhär:

Vindkraftverk med en totalhöjd på 45-150 meter över mark- eller vattenyta ska vara försedda med medelintensivt rött blinkande ljus under skymning, gryning och mörker. Vid mörker är det möjligt att reducera ljusintensiteten från 2000 candela (cd) till 200 cd. Vindkraftverk med en totalhöjd som är högre än 150 meter ska förses med högintensivt vitt blinkande ljus hela dygnet. Vid mörker är det möjligt att reducera ljusintensiteten från 100 000 cd till 2 000 cd. Ljusmarkeringen ska vara placerad på vindkraftverkets högsta fasta punkt. Om det finns bostadsbebyggelse inom en radie om 5 km från ett föremål, ska högintensiva ljus avskärmade så att direkt ljus inte träffar markytan på närmare avstånd än 5 km från föremålet.

Vindkraftverk kan utrustas med ett radarsystem som endast tänder hinderbelysningen när ett flygplan eller en helikopter närmar sig vindkraftverket. Möjligheten att ha radarsystem finns inte med i Transportstyrelsens nya föreskrifter, men kan komma att arbetas in i kommande föreskrifter. Det finns vindkraftsprojekt som kommer att få dispens av Transportstyrelsen för att använda radarsystemet. Miljöprövningsdelegationen anser att hinderbelysning som endast tänds när ett flygplan eller en helikopter närmar sig vindkraftsparken minskar störningen betydligt för människor som bor i och vistas intill

2012-08-28

551-7347-11

vindkraftverk. Därför bör bolaget under en prövotid undersöka och redovisa om det är möjligt att förse vindkraftverken med radarstyrd hinderbelysning

Miljöprövningsdelegationen gör även bedömningen att det är mindre störande för de människor som bor och vistas intill vindkraftsparken om hinderbelysningen blinkar i takt, jämfört med om belysningen blinkar i otakt. Förutsättningarna för synkronisering av det blinkande ljuset från hinderbelysningen bör därför utredas närmare.

Buller

Av den praxis som vuxit fram genom ett flertal domar från Miljööverdomstolen (MÖD), numera Mark- och miljööverdomstolen, framgår att den ekvivalenta ljudnivån på grund av buller från vindkraftsanläggningar inte får överstiga 40 dB(A) vid bostadshus.

MÖD har genom sina domar 2009-01-29, M 1303-07 om Kalmar Industries AB och M 3792-07 om Växjö Energi AB, ändrat rättspraxis på så sätt att riktvärden inte längre ska användas i villkor. I dessa domar sägs att begreppen gränsvärde och riktvärde bör utmönstras i villkor som innehåller begränsningsvärden. I domarna sägs också att ett villkor med begränsningsvärde även gäller under perioder då mätning inte sker. Hur uppföljning ska ske är en fråga för kontrollprogrammet. En av domarna gäller buller och det är domen om Kalmar Industries (mål nr M 1303-07). Villkor med begränsningsvärden ska enligt MÖD även innehålla uppgifter om mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod.

Eolus Vind AB har gett ÅF Ingemansson i uppdrag att göra ljudberäkningar för Eolus Vinds nio vindkraftverk vid Iglasjön enligt modellen WindPRO. Beräkningarna är daterade den 19 januari 2010.

I förutsättningarna för beräkningarna anges ett källjud på 103 alternativt 101 dB(A). Beräkningarna visar att ljudnivån inte i något av alternativen överstiger 40 dB(A) vid något bostadshus, utom vid de som kommer att lösas in.

För att klara kravet 40 dB(A) vid bostäder krävs att de premisser som anges i bullerberäkningen uppfylls. Bolaget har möjlighet att justera vindkraftverken så att de har ett lägre källjud, men då produceras mindre energi.

Ekvivalent ljudnivå beräknas som ett medelvärde under en viss tidsperiod. Vid kontrollmätning kan korta, upprepade mätperioder användas. Mätningar ska utföras enligt standardiserade metoder. Ett alternativ till bemannade mätningar är att använda långtidsregistrerande ljudnivåmätare som placeras ut under en längre tid för att fånga in de rätta meteorologiska förhållandena.

För mätningar av emissionen hos ett vindkraftverk används en metod som standardiserats av IEC. Den finns närmare beskriven i rapporten Wind turbine generator systems – Part 11: Acoustic noise measurement techniques. IEC 61 400-11, second edition (Ed 2.1) 2006-1. Den internationella standarden IEC 61 400-11 finns i en svensk version SS-EN 61 400-11.

Immissionsmätningar, d.v.s. mätning vid bostäder i närheten, utgår ofta från referensvärden baserade på vindhastigheten 8 m/s på 10 meters höjd. Normalt utför man i Sverige immissionsmätningarna under speciella vind- och temperaturgradientförhållanden. Detta beskrivs i rapporten Mätning av bullerimmission från vindkraftverk. S. Ljunggren, 1998, Elforsk rapport 98:24.

Tillsynsmyndigheten kan genom beslut om uppföljande kontroll i kontrollprogram bestämma på hur många platser samt var kontrollen av ljudnivån vid bostäder ska ske. Närfältsmätningar och beräkningar är enklare att genomföra än immissionsmätningar och bör gå att genomföra inom sex månader från det att vindkraftsanläggningen tagits i drift. Immissionsmätningar kräver vissa väderförhållanden för att kunna genomföras. Därför bör tillsynsmyndigheten få medge att immissionsmätningarna utförs vid en senare tidpunkt.

Skuggor

I första hand bör vindkraftverken placeras så att skuggproblem inte uppstår. Där skuggproblem uppstår, kan vindkraftsanläggningen utrustas med styrautomatik. Verken kan då stängas av under den potentiellt beräknade störningsperioden. En annan lösning är att anläggningen utrustas med ljusrelä, som känner när solen skiner och endast då stänger av verk.

En beräkning av det förväntade antalet skuggtimmar per år, daterad 2010-01-19, visar att fem bostäder förväntas få ca 12–20 timmars rörlig skugga per år från vindkraftsparken vid Iglasjön, inklusive de bostäder som kommer att lösas in. Bolaget har åtagit sig att utrusta verk, som orsakar mer än 8 timmars faktisk skuggtid per bostadshus och år, med skuggoptimeringsteknik. Miljöprövningsdelegationen bedömer att det är en tillräcklig skyddsåtgärd.

Fåglar

Resultatet av fågelinventeringen utmynnade i förslag på hänsyn och uppföljning av häckningsresultat för nattskärra, trädlärka och trana.

Nattskärran är rödlistad som ”nära hotad” och finns med i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. Arten har minskat i hela Europa under 1900-talet, men de senaste decennierna har den ökat något, bl.a. i Sverige. Man väntar sig trots det en fortsatt minskning på grund av förlust av bra livsmiljöer.

I fågelrapporten rekommenderas att anläggningsarbeten undviks under nattskärrans häckningssäsong, och för att bidra till ett bättre kunskapsläge är det

2012-08-28

551-7347-11

lämpligt att göra uppföljande inventeringar under driftsperioden där man kan följa eventuella förändringar. Anläggningsarbeten under nattskärrans häckningsperiod riskerar att störa fåglarna så mycket att häckningen avbryts och i värsta fall så att lokalen överges.

Trädlärkan är en ovanlig häckfågel i västra Götaland. Trädlärkan häckar under perioden mars till mitten av juli. Rapporten föreslår uppföljande inventering av trädlärkan samt att anläggningsarbeten undviks under trädlärkans häckningsperiod nära de verk där arten finns d.v.s. verk nr 1, 3 och 5.

Tranan har ökat i antal i Sverige under de senaste decennierna och relativt nyligen återkommit som häckfågel i våtmarker nära västkusten. Rapporten föreslår uppföljande inventering av trana.

Bolaget har åtagit sig att röja området som är av riksintresse för naturvård från träd och sly, att genomföra uppföljande inventeringar, 1 år, 2 år och 5 år efter det att vindkraftverken kommit i produktion, där man kan följa eventuella förändringar gällande nattskärra, trädlärka och trana samt att inte utföra vägbyggen eller uppföra vindkraftverk under perioden maj till och med augusti.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att perioden för när anläggande i området inte ska utföras bör utvidgas till att omfatta även mars och april månad för området kring verk nr. 1, 3 och 5, på grund av häckande trädlärka. Med anledning av att nattskärra finns i princip hela området, bedömer delegationen att tiden då anläggningsarbeten överhuvudtaget inte ska få ske i området bör vara fr.o.m. den 1 maj t.o.m. den 15 september.

Riksintresset för naturvård

Kärringemossarna och Store mosse, som är av riksintresse för naturvård, består av tre stora våtmarker omgivna av kalt berg samt friska och fuktiga hedar, som tillsammans med ett bergsområde i väster bildar ett vidsträckt öppet landskap. Området beskrivs som ett område med botaniska och zoologiska värden och med en känslig landskapsbild. Planerad vindkraftspark kommer inte att ligga inom området som ingår i våtmarksinventeringen.

För bevarandet av de dokumenterade naturvärdena inom området av riksintresse, är det viktigt att området inte växer igen. Bolaget har åtagit sig att röja och bränna i delar av området. Miljöprövningsdelegationen bedömer att bolaget kan bidra till bevarandet av naturvärdena och bedömer att vindkraftsparkens påverkan på landskapsbildens får accepteras.

Miljöprövningsdelegationen bedömer det lämpligt att föreskriva att bolaget ska upprätta en skötselplan för det område av riksintresse för naturvård som berörs av vindkraftsetableringen. Skötselplanen bör inarbetas i kontrollprogrammet.

Återställande

Efter att vindkraftverken tagits ur drift är det viktigt att de monteras ned och transporteras bort samt att marken återställs. Även fästena vid verkens fot bör tas bort. En återställningsplan bör lämnas till tillsynsmyndigheten när verk tas ur drift. Tillsynsmyndigheten får då avgöra om även betongfundamenten ska tas bort.

Det återställningsarbete som sker direkt efter det att anläggningsarbetena är slutförda kan med fördel göras så att den biologiska mångfalden gynnas. Återställningskravet innebär inte att det måste se precis likadant ut på platsen efteråt som det gjorde innan vindkraftsanläggningen anlades. Längs vägarna kan t.ex. öppna gräsmarker gynna dagfjärilar.

Säkerhet för återställningsåtgärder

För att en ekonomisk säkerhet ska godtas enligt miljöbalken krävs att den är betryggande för sitt ändamål (16 kap 3 § andra stycket miljöbalken). Det är sökandens sak att komma med en utredning för att visa att säkerheten är tillräcklig och i övrigt godtagbar (Bengtsson m.fl., Miljöbalken. En kommentar. Del II, s. 16:10).

Bolaget beräknar att det kostar cirka 500 000 kr för nedmontering av ett vindkraftverk på 2 MW och återställning av marken. Miljöprövningsdelegationen bedömer att en säkerhet av denna storlek bör krävas.

Mot bakgrund av Högsta Domstolens dom den 1 juni 2011 i mål nr T 5420-08 bör kravet på säkerhet utformas enligt vad som anges i villkor 11 och frågan om säkerhetens närmare utformning får bestämmas senare i samband med att delegationen prövar säkerheten enligt 16 kap 3 § tredje stycket miljöbalken.

Säkerhet behöver endast ställas för de tillståndsgivna vindkraftverk som uppförs.

Tillståndets giltighet

En tillståndstid om 30 år är vanligt förekommande och motsvarar livslängden för vissa delar av verkens konstruktion. Enligt miljöprövningsdelegationens mening bör därför tillståndstiden begränsas till 30 år från lagakraftvunnet beslut.

Verkställighet

Enligt miljöprövningsdelegationens mening bör tillståndsbeslut normalt inte få tas i anspråk förrän de vunnit laga kraft. Undantag från denna huvudregel kan göras om det t.ex. saknas motstående intressen av vikt eller det är fråga om en pågående verksamhet som åter bedöms vara tillåtlig (jfr Bengtsson m.fl., Miljöbalken. En kommentar. Del II, s 22:51 f). Det finns ofta en önskan hos verksamhetsutövaren att komma igång med verksamheten så snabbt som möjligt

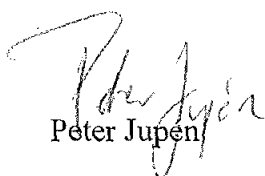

men i situationer av aktuellt slag där den tillståndsgivna verksamheten innebär ett påtagligt ingrepp i naturmiljön menar miljöprövningsdelegationen att verkställighetsförordnanden inte bör meddelas. Delegationen avslår därför bolagets yrkande om verkställighetsförordnande.

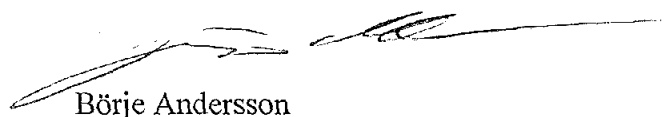
Sammanfattning

Genom de åtaganden som sökanden gjort och de försiktighetsmått som föreskrivs i villkoren till detta beslut finner miljöprövningsdelegationen att hinder inte föreligger enligt miljöbalkens hänsyns- och tillåtlighetsregler mot att meddela sökanden tillstånd enligt miljöbalken till den verksamhet som avses bedrivas.

Beslut i detta ärende har fattats av Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation av chefsjurist Peter Jupén, ordförande, och Börje Andersson, miljösakkundig. Miljövårdshandläggare Liselott Johansson har varit föredragande, men inte deltagit i beslutet.

Peter Jupén

Börje Andersson

Liselott Johansson

Kopia:

Naturvårdsverket

Kommunstyrelsen i Kungälv kommun

Nämnden för Miljö & Hälsoskydd i Kungälv kommun

Försvarmakten, Högvärteret, 107 85 STOCKHOLM

Skogsstyrelsen, Ryttersvägen 8, 302 62 HALMSTAD

Aktförvararen, Miljö & Hälsoskydd i Kungälv kommun

Göteborgs Ornitologiska Förening, Box 166, 421 22 VÄSTRA FRÖLUNDA

Anders Bergstedt, Sandladevägen 15, 439 62 FRILLESÅS

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL SOM HAR ÖVERKLAGATS TILL MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn, datum för domen samt målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet.

Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

